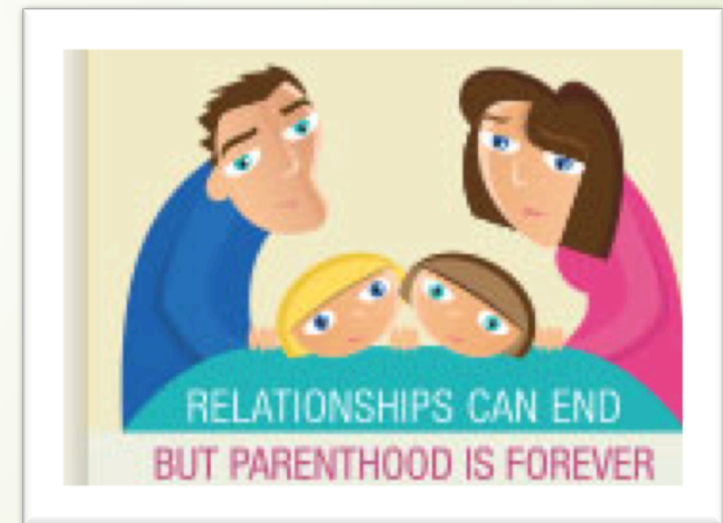

Medling som alternativ konfliktlösningsmetod i vårdnadstvister

Barnrättsdagarna 2019

Advokaterna Alexandra Lyckman och Anna Hellron Wikström
Insulander Lindh Advokatbyrå

Abstract

Sammanfattning

I domstolstvist om vårdnad, umgänge och barns boende kan uppdrag lämnas till en medlare att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa.

Medling är en strukturerad process i vilken föräldrarna kan föra en konstruktiv dialog. Genom en tydlig metod kan samförståndslösningar hittas i en klar majoritet av fallen.

Barns bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn.

För barn innebär medling att föräldrarnas konflikter minskar, domstolsförfaranden kan avslutas och kommunikationen mellan föräldrarna förbättras långsiktigt.

Jag vill berätta om den metod vi använder vid medling,

Co-mediation

När är det lämpligt med medling

Konflikttrappan (nio steg enl Friedrich Glasl, Österrike)

1. **diskussion / argumentering**

spänningar, talar förbi varandra

2. **debatt / polarisering** befästa sin egen situation

3. **handling** inte lönt att prata längre, feltolkningar

behöver hjälp utifrån

4. **svartmåla** förtalskampanjer, värva anhängare

5. **förlora ansiktet** offentliga angrepp

6. **strategiska hot** ställa ultimatum

7. **begränsad förintelse** acceptera egen skada

om motståndaren skadas mer

8. **attack** förstöra viktiga system

9. **total förintelse** ingen väg tillbaka

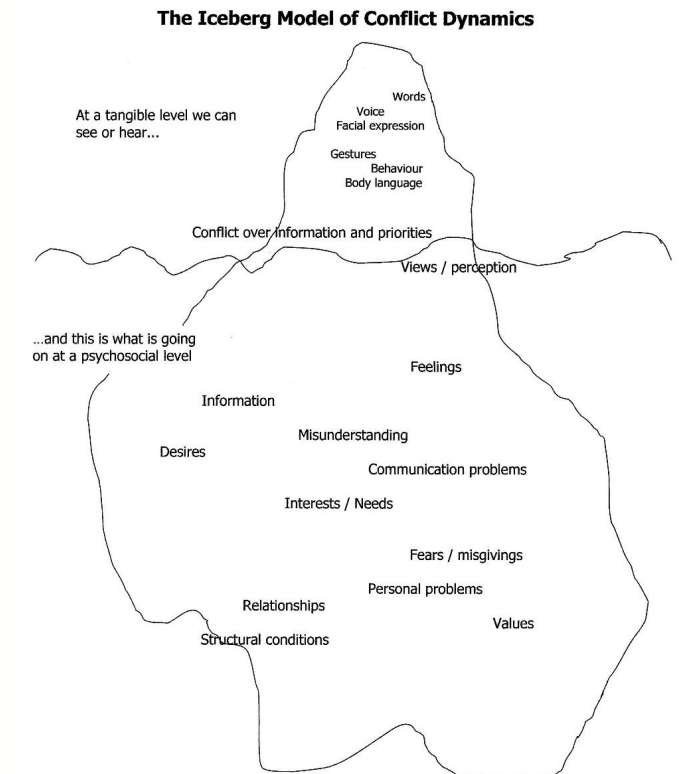
Det berömda isberget

▀ Tingsrätt – frågor som hanteras:

- vårdnad
- boende
- umgänge
- Underhåll

▀ Frågor som i stor utsträckning inte kan hanteras:

- kommunikation
- skolval
- fritidsaktiviteter
- kläder
- fördelning kostnader
- tillfälliga lösningar
- hur hantera framtida händelser

Varför medling?

- Parterna i en konflikt har bättre förutsättningar att fatta bra beslut om sina angelägenheter än utomstående auktoriteter
- Samförståndslösningar båda parter kan acceptera
- självbestämmande
- Parterna är mer benägna att efterleva träffade överenskommelser om de själva är ansvariga för processen och resultaten
- Strukturerad process
- Flera möten – längre dialog än vid muf

I barnmål:

- Mer konkret än samarbetsamtal
- Medlingen är ett tillfälle att lära mer konstruktiva sätt att kommunicera om problemlösning i konflikter som kan leda till smidigare problemlösning i framtiden
- Barnfokus
- Konflikten avväpnas
- Förtroende och tillit kan återbyggas
- Icke-juridiska frågor kan tas upp
- Tillfälliga lösningar kan prövas
- Uppföljning möjlig

Advokater som är medlare:

- Kan förklarar juridiken för parterna
- Kan förklara domstolsprocessen och vad som kan bestämmas i en dom
- Kan upprätta överenskommelser som kan ligga till grund för en dom

Frågor som kan tas upp i medlingen

- Var barnet ska bo
- Umgänge
- Vårdnad
- Underhåll
- Resekostnader
- Praktiska eller "mjuka" frågor
Kläder, barnuppfostran,
fritidsaktiviteter, val av förskola &
skolan, kontakter med släktingar,
religiös uppfostran, tvåspråkighet,
kommunikation

Medlaren

- ▶ Objektiv, neutral
- ▶ Inte domare
- ▶ Inte parternas juridiska rådgivare
- ▶ Hjälpa parterna att klargöra behov och intressen
- ▶ Hjälpa parterna att hitta en överenskommelse som kan accepteras av alla parter
- ▶ Parterna har ansvaret för uppgörelsen

Verktyg – aktiv lyssning: fråga, uppmuntra, omformulera, bekräfta

Problematiskt om den som senare ska döma mellan parterna även är medlare?

När är medling inte lämplig

- Traumatisk upplevelse
- Risk att konflikten kan komma att eskalera
- Part är oförmögen att lyssna
- Maktobalanser (våld, ekonomi, psykisk ohälsa)
- Pågående alkohol / drogmissbruk

CO-MEDIATION - konferensmodellen

- 2 medlare
- 2 professioner
- Speglar båda parterna
 - Kön
 - Språk
 - Kultur
 - Religion
- båda parter deltar i samtalen

Andra medlingsmodeller är t ex

- enskilda samtal med respektive part vid separata tillfällen
- båda parter närvarande, men medlaren talar endast med en i taget (Göteborgsmodellen)
- många deltagare som diskuterar i grupper, en i gruppen redogör för gruppens ståndpunkter

2 medlare

- Balans
 - Fånga upp parternas reaktioner och stämningar
 - Egna reaktioner
 - Spårbyte
 - Bättre utfall i medlingar
-

Planering

- Inledande telefonsamtal → Info, tider, screening
- Möte 1 → Bakgrund, skapa förtroende, positiva allianser
- Möte 2 → Brainstorming, vilka tänkbara lösningar finns
- Möte 3 → Formulera överenskommelse, förslag
- Reservtid → Reservtid

Gemensamma samtal / enskilda samtal

Inför första mötet

Förberedelse

Uppdraget

Bakgrund / screening:

Stämningsansökan & svaromål – yrkanden

Interimistiska beslut – protokollet från senaste muntliga förberedelsen

Utredning – barnsamtal

Info till parterna vid första inledande telefonsamtal:

- Medlingsmodell – konferensmetoden – 2 medlare
- Info & agenda första mötet
- Tider för 3x möten samt 1x reservtid
 - Varje möte beräknas pågå upp till 3 timmar
 - Vilka dagar/tider fungerar bäst?
- Plats
- **Överenskommelse om medling** till parter per email
- Kan maila båda parter samtidigt?

Behövs externa resurser:

- Tolk
- Barnpsykolog
- Stödpersoner vid funktionsnedsättningar

Möte 1

- Introduktion av deltagare
- Underteckna överenskommelsen
- "Varför valde du medling?"
- "Vad hoppas du att medlingen ska leda till?"
- Parterna berättar sin historia
- Vardera part berättar om den aktuella situationen och vad som ledde till den

-> *klarlägga intressen och behov*

- Tidsplan
- Vilka frågor vill parterna ta upp i medlingen
- Diskutera i vilken ordning frågorna ska tas upp
- Barnsamtal?
- "Vad behöver barnet för ett bra liv?"
- Läxa?

Möte 2

Medlingsdiskussion

- Brainstorming – vilka möjligheter finns
- Barnets röst
- Utvärdera

Känns en överenskommelse /delvis eller tillfällig överenskommelse/ möjlig?

Vilka frågor ska diskuteras och överenskommas nästa gång?

Verktyg:

- Aktiv lyssning (fråga, bekräfta, upprepa, spegla, summera, kontrollera att rätt uppfattat)
- Strategier
- Information

Skilja mellan parrelationen och föräldrarelationen

Möte 3 samt ev reservtid möte 4

- Medlingsdiskussion, avslutande frågor
- Formulera ett slutligt utkast av överenskommelsen
- Om alla frågor inte hunnits med, skrivs en delöverenskommelse
- Tillfälle att låta ombuden gå igenom överenskommelsen
- Stäm av ev ändringar
- Parterna undertecknar överenskommelsen

Barnet i medlingen

Barnet kan medverka på olika sätt i medlingen

- Symboliskt genom en stol / bild i rummet
- Extern person (barnpsykolog?) intervjuar barnet och lämnar redovisning till medlaren
- Medlaren träffar barnet för samtal utan föräldrarna
- Medlaren träffar barnet/-en (syskon tillsammans) i närvaro av föräldrarna

Om barnet ska medverka personligen viktigt att barnet är positivt till medlingen.

Barnsamtal

Samtalet tre mål

1. Ge information till barnet

- Det är viktigt att få veta barnets synpunkter och önskningar avseende den aktuella saken och barnets konkreta idéer för vardagen.
- Beslutet ligger inte hos barnet utan hos de vuxna.
- Hänsyn måste tas till olika aspekter, bl a möjligheter och önskningar som föräldrarna har

2. Få upplysningar om barnets aktuella livssituation och mående

3. Få veta barnets behov och önskemål

- Barnet får yttra sig generellt eller om specifika punkter, men måste inte säga något.
- Barnet får när som helst fråga om något verkar oklart.

Barnsamtal

Syfte med samtalet är att få veta:

- ▀ vad barnet vill / önskar
- ▀ saker som gör barnet ledset
- ▀ hur barnet upplever situationen
- ▀ barnets tankar om framtiden

Om det finns svårigheter att föra samtalet kan det hjälpa att man försöker få klarhet i vad det är som är anledningen till att det är svårt för barnet och man kan fråga vad som skulle kunna hjälpa barnet att föra samtalet.

Barnsamtal

Exempel på frågor till barnet

- ▶ Vad heter du? Hur gammal är du?
- ▶ Är det något som du är orolig för idag?
- ▶ Jag är intresserad av hur du känner. Jag skulle därför vilja ställa några frågor om dig och ditt liv. Är det okej?
- ▶ Var och en av oss upplever bra saker och mindre bra saker. Hur är det med dig?
- ▶ Vilka människor är mycket viktiga för dig? Vad tycker du om att göra när ni träffas?
- ▶ Vad vill barnet att föräldrarna ska tänka på?
- ▶ Vad vill barnet att föräldrarna ska veta?
- ▶ Om du skulle kunna trolla, hur skulle det vara då?
- ▶ Vad får jag berätta för föräldrarna som vi har pratat om idag?

Överenskommelser

- Överenskommelse om medling
- Samtycke barnsamtal
- Överenskommelse om kommunikation
- Övriga överenskommelser (t ex om uppfostran)
- Överenskommelse efter medling om vårdnad, boende och umgänge (reskostnader, underhåll mm)
 - Tillfälliga överenskommelser -> utvärdering
 - Vill prova olika lösningar
 - Vet inte om hur situationen kommer att se ut förrän senare
 - boende, skola
 - Partiella överenskommelser
 - Juridisk bindande, fastställs genom dom
 - Verkställbara överenskommelser

Redovisning till tingsrätten

- medverkande
- antal möten
- barnsamtal el inte
 - om inte barnsamtal anledningen (utan att sälja ut någon av parterna)
- om överenskommelser har träffats
 - överenskommelser bifogas om samtycke från föräldrar och om de ska fastställas i dom
- om uppföljning eller utvärdering är aktuell
 - ev begäran om fortsatt medling efter viss tid

"Tingsrätten påminner om att medlarens redogörelse endast ska innehålla korta uppgifter om vilka möten som har förekommit och vilka andra kontakter som medlaren har tagit. Har medlingen resulterat i en överenskommelse bör den bifogas redogörelsen. Observera att redogörelsen inte ska innehålla föräldrarnas eventuella förslag till lösningar eller de ståndpunkter de har intagit under medlingsförsöken."

Utvärderingar och statistik

Mail till parterna efter avslutad medling:

Hej!

Jag vill tacka er igen för att ni valt att prova på medling för att försöka nå en överenskommelse.

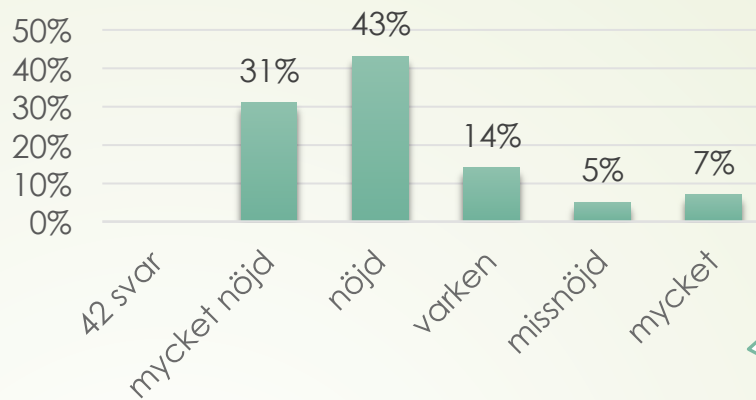
För att vi ska ha möjlighet att utvärdera och utveckla våra medlingsförfaranden ber vi om din hjälp.

Nedan finner du en länk till en utvärderingsenkät, enkäten består av tio frågor och tar ca fem minuter att besvara. Dina svar är anonyma.

[Klicka här - Utvärdering medling](#)

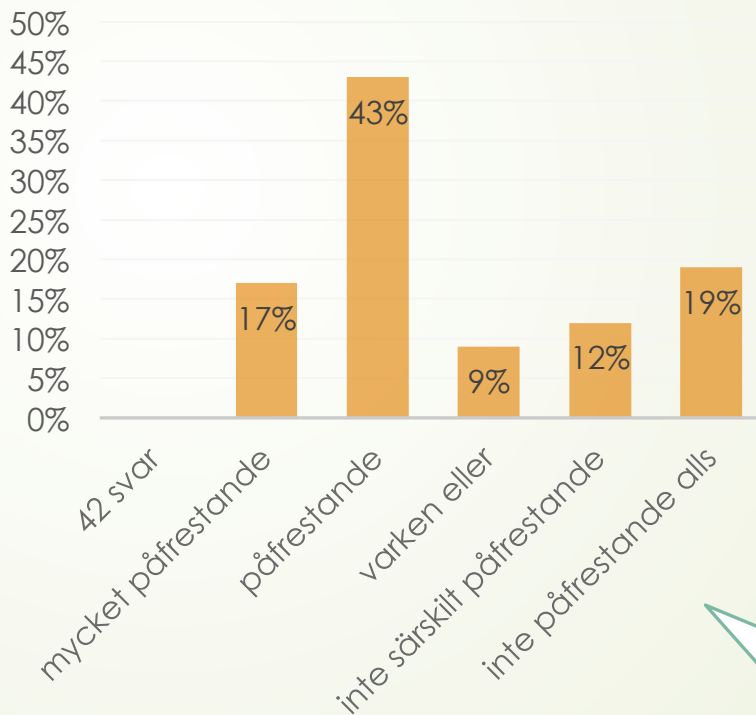
Tack för din medverkan, dina åsikter är viktiga för oss!

Hur nöjd är du med medling som konfliktlösningsmetod?

I recognize that the mediators helped to reach an agreement in an intractable situation, which took skill and professionalism.

Hur påfrestande upplevde du medlingsförfarandet?

I found all mediation process as a most stress-reducing part of all legal process. It seemed to be more like a constructive friendly talk.

Det är konflikten i sig som gör medling påfrestande.

3. Uppfattade du att medlaren/medlarna var neutrala och objektiva? / Do you perceive that the mediator/mediators were neutral and impartial?

- Ja / Yes
- Nej / No

Om nej, varför? / If not why?

4. Vänligen besvara följande frågor / Please answer the following questions

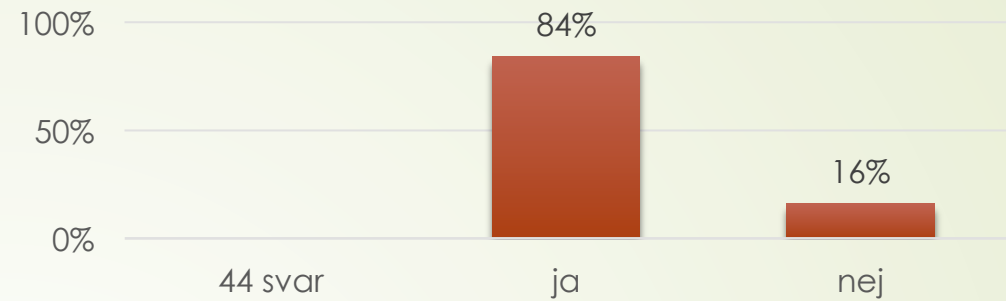
Kände du att medlaren/medlarna förstod din situation? / Did you feel that the mediator/mediators understood your situation?

- Ja / Yes
- Nej / No
- Vet ej / Don't know

Kunde medlaren/medlarna förklara juridiken och de rättsliga aspekterna på ett bra sätt? / Could the mediators explain the law and the legal aspects in a good way?

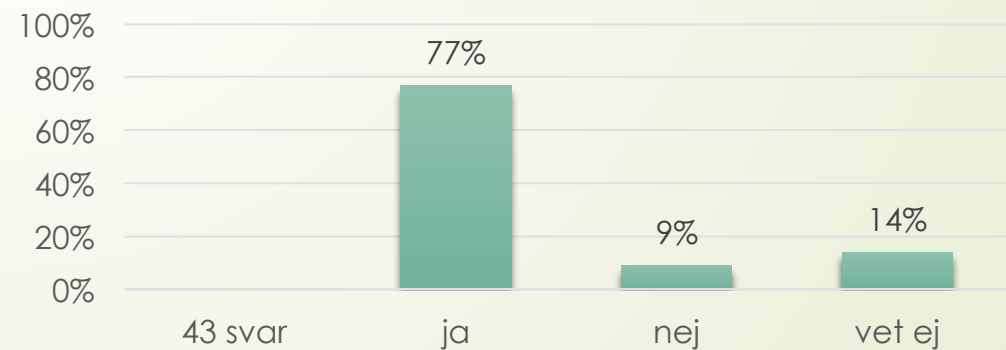
- Ja / Yes
- Nej / No
- Vet ej / Don't know

Kommentarer / Comments

Jag tycker det är viktigt att meddela tingsrätten att det aldrig varit så bra som det är nu efter vi gått hos er, att det verkligen har hjälpt oss.

De verkade vara de första som lyssnat på hur jag upplever saken och på ett konstruktivt sätt försökt medla.

**5. Vänligen besvara följande frågor /
Please answer the following
questions**

Genomfördes barnsamtal? / *Was the child
heard?*

Ja / Yes

Nej / No

Vet ej / *Don't know*

Var det till hjälp för barnen? / *Was it helpful
for the child?*

Ja / Yes

Nej / No

Vet ej / *Don't know*

**6. Vänligen besvara följande frågor /
Please answer the following
questions**

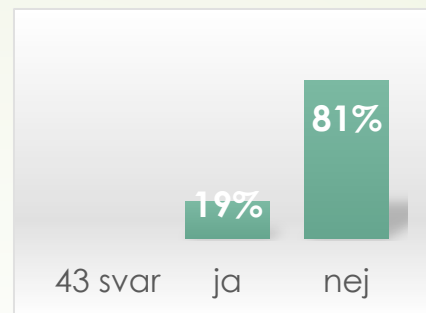
Har du fått en bättre förståelse för din
partners ståndpunkter? / *Did you get a better
understanding of your partner's positions?*

Ja / Yes

Nej / No

Vet ej / *Don't know*

Genomfördes barnsamtal?

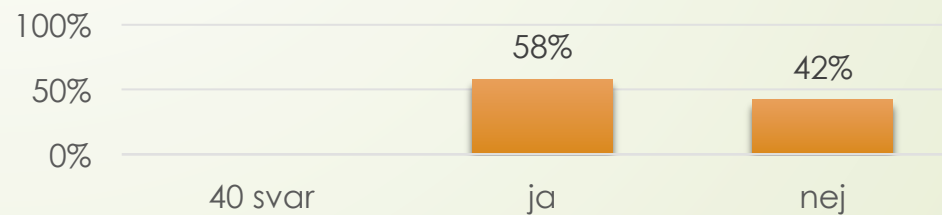

Jag tycker att det var viktigt att barnet känner att det är inte barnets fel. Bra för barnet att få vara med och säga sitt

Var det till hjälp för barnen?	
31 svar	
ja	23%
nej	16%
vet ej	61%

Jag tror att det var till hjälp för barnen att veta att vi var på väg att lösa vår konflikt.

Har medlingen bidragit till att förbättra kommunikationen mellan er?

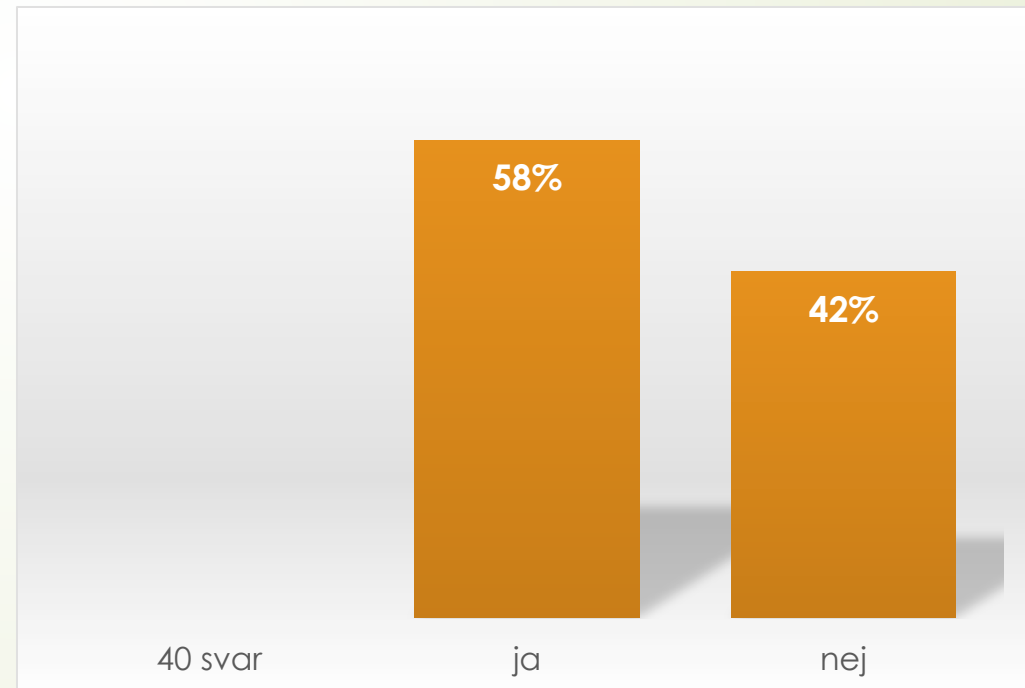
Upplever du att din partner har fått en bättre förståelse för dina ståndpunkter?

7. Har medlingen bidragit till att förbättra kommunikationen mellan er? / *Has mediation helped to improve communication between you?*

Ja / Yes

Nej / No

43 svar	
ja	28%
nej	58%
vet ej	14%

8. Har ni gått på samarbetsamtal hos familjerätten tidigare? *Have you had cooperation talks at "Familjerätten" before?*

Ja / Yes

Nej / No

Tyckte du att medlingen var bättre eller inte bättre än samarbetsamtalen? På vilket sätt? / Did you find that the mediation was better or not better than the cooperation talks? How?

ja	64%
nej	34%
vet ej	2%

Medlingen var mycket bättre än samarbetsamtal hos kommunen. Sakligare, konkretare och mer framåtriktad än samarbetsamtalen. Medlingen var mer fokuserad på att finna lösningar framåt.

Bättre. Samarbetsamtal fungerar inte för oss. De har inte den juridiska kompetens som krävs i vårt fall för att ordna med de tydliga överenskommelser vi behöver.

Medlingen upplevdes som mer drivande än vad samarbetsamtalen varit. Det var ett väldigt tydligt fokus på vad konflikten handlar om och vilket mål vi ville uppnå till skillnad från samarbetsamtalen som inte upplevts så fokuserade.

Betydligt bättre med konkreta förslag och raka frågor. Tuffare och bättre.

Medlingen var/är väsentligt bättre än samarbetsamtalen, i alla fall i vårt fall då samarbetsamtalen var av en för mjuk art och involverade personer med helt andra förmågor än vad ni har. Samarbetsamtalen upplevde jag som uddlösa och dessutom inte uppsatta så att dom var avgränsade. Att veta att det är 4 tillfällen som gäller är bra då båda parter behöver vara målinriktade - samarbetsamtalen upplevde jag som ändlösa och alldeles för löst inramade.

**9. Vänligen besvara följande frågor /
Please answer the following
questions**

Kan du tänka dig att på nytt pröva medling i
framtiden? / *Would you consider mediation
again in the future?*

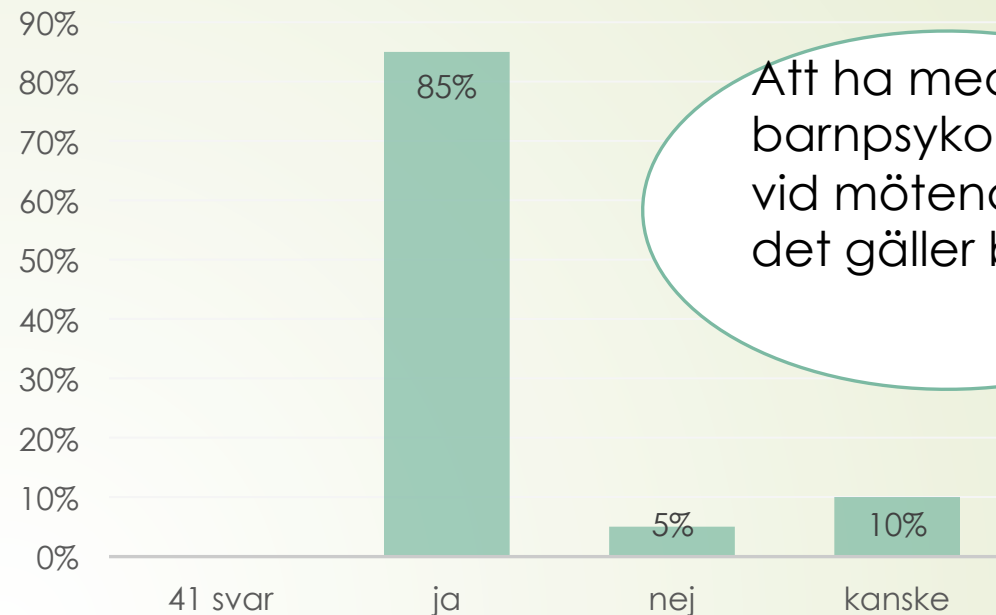
Ja / Yes

Nej / No

Kanske / Maybe

**10. Hur skulle medlingen kunna
förbättras? How could the mediation
be improved?**

Kan du tänka dig att pröva medling igen?

Att ha med en
barnpsykolog
vid mötena när
det gäller barn.

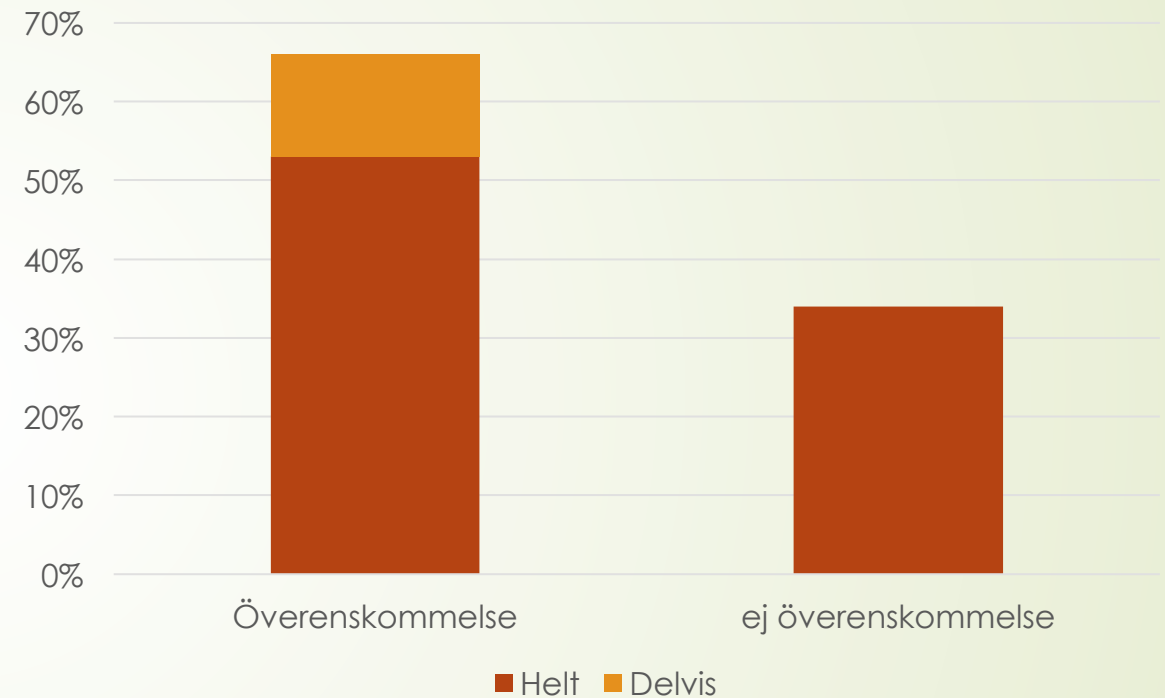
Möjligen att medlarna lite tydligare kliver in
och styr medlingen på ett "hårdare" och
ännu tydligare sätt vid de fall en av de
tvistande parterna går utanför ramarna.
Emellertid uppskattar jag den mjuka ton och
inkännandet som medlarna uppvisade,
vilket jag tror också ledde till att lösning gick
att finna.

Överenskommelser - resultat

Medlingar 2015 – 2018 (okt)

Slutförda medlingar

Överenskommelser:	62
Delvisa överenskommelser	33 53%
Summa överenskommelser:	<u>8 13%</u>
Ej överenskommelse	41 66%
	21 34%

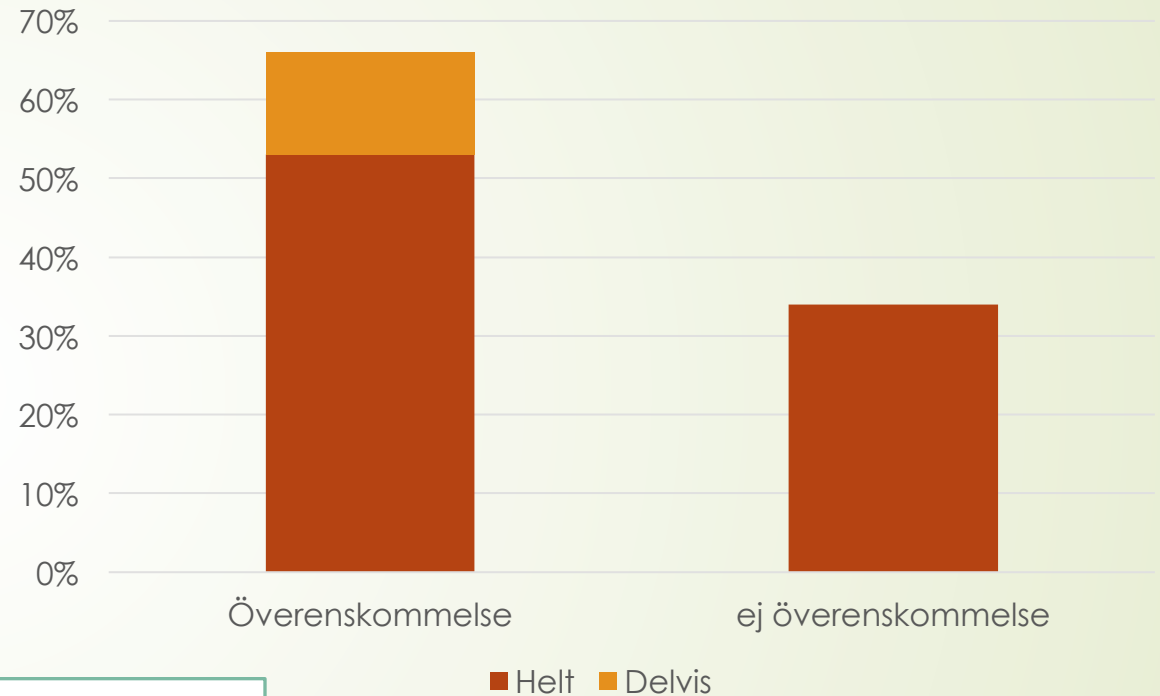
Överenskommelser - resultat

Italienska modellen:
måste gå på infomöte om
medling. --> 2017 = 180000
medlingar - 52% ledde till ök

Medlingar 2015 – 2018 (okt)

Slutförda medlingar

Överenskommelser:	33	53%
Delvisa överenskommelser	8	13%
Summa överenskommelser:	41	66%
Ej överenskommelse	21	34%

Statistik 2018 från organisationen
Cross-Border Family Mediators

Nätverk med 178 medlare
från 37 länder

75%

of the cases are **solved** by a full (48%)
or partial (27%) mediation agreement

60%€

cheaper than court
proceedings

7x

faster compared to court proceedings
(43 days instead of 18 months)

Diskussion – vad finns att förbättra?

- Enhetligare metod? – enhetligare struktur?
- Utbildade medlare –
fler jurister?
kombination olika professioner?
- Etiska regler
 - sekretessregler / tystnadsplikt
 - undantas från vittnesplikt
 - anmälningssplikt om barn far illa

SOU 2017:6 "Se barnet!"

Kartläggning:

- Medling i 1 – 3% av målen
- Utses under olika skeden av processen
- Ingen enhetlig metod
- Domare tycker det är alltför osäkert att utse en person vars kompetens det är svårt att kvalitetssäkra

Förslag:

- Bestämmelse om kompetens- och lämplighetskrav för medlare ska införas
- Bör det krävas att medlare har god kunskap om den familjerättsliga lagstiftningen
- En medlare måste i regel också ha någon form av utbildning i medling
- Medlingsförfarandet ska omfattas av sekretess om parterna gjort förbehåll om det
- Uppgifter av betydelse för bedömningen av barnets bästa som en medlare har kännedom om ska kunna komma fram i en rättegång
- Medlare ska se till att barnets rätt att komma till tals uppfylls inom ramen för medlingsförfarandet
- Medlare omfattas av anmälnings- och uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen och blir skyldig att genast anmäla till socialnämnden om personen i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa

Sekretess

Förslag i "SOU Se Barnet!":

Sekretess utan skadeprövning ska gälla hos domstol för uppgift som en part har lämnat till en medlare vid medling i ett mål där medlare utsetts enligt 6 kap. 18 a § föräldrabalken, om parten har gjort förbehåll om det.

Den tystnadsplikt som följer av den föreslagna sekretessbestämmelsen ska ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Istället: möjlighet att häva sekretessen om båda parter som deltagit i medlingsförfarandet önskar detta

Vittnesskyldighet

För medlare och för deras biträden gäller inskränkningar i vittnesplikten genom en bestämmelse om frågeförbud i [36 kap. 5 § RB](#).

Medlaren får höras som vittne om det som kommit fram i samband med medlingen **endast om den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det** (36 kap. 5 § rättegångsbalken).

Om endast en av två parter samtycker?

Förslag i "SOU Se Barnet!": Det bör inte införas ett frågeförbud för medlare. Barnets bästa är överordnat intresset av att uppgifter som lämnas vid medling inte avslöjas.

Istället: frågeförbudet i rättegångsbalken även ska omfatta medlare enligt 6 kap. 18 a § FB.